

ПРИВЪРЗАНОТО РОДИТЕЛСТВО:

Мода, необходимост или възможно най-добрият начин да отгледаме и възпитаем самостоятелно и щастливо дете

Полина Видас

Снимка: Румен Василев

По една или друга причина в България все още има скептицизъм по отношение на модерни психологически и педагогически теории, които от половин век вече стандартно оформят детското възпитание/образование по света. Тази статия е насочена към родители, които искат да научат накратко теоретическите принципи за подход към бебето и малкото дете, които реално стъпват върху хилядолетната интуиция на семейството за отглеждане на дете и са причина за еволюцията и оцеляването на човека като вид. В България тези разбирания все още се схващат като екзотично-

алтернативни на класическото разбиране за възпитание с твърд режим и дисциплина, включително по отношение на кърменето и слагането на гърне. Целта на всички учени и ентузиаста, които години наред изучават психиката на бебето и детето, както и на всички родители като нас, е детето да израстне щастливо, пълноценно, самоуверено, можещо и старателно, личност-оптимист, с базисно доверие и любопитство към света. Освен личните ползи, които са очевидни, в по-широк аспект обществото отчаяно се нуждае от повече такива личности, а за тяхното изграждане е необходим системен подход и сходни ценности в семействата на българските деца – личностите на утрешния ден.

Също така тази статия има за цел да даде необходимата основа от актуална и доказана научна информация на родителите, за да добият самочувствието, че именно те са най-компетентни в отглеждането на своето дете и могат да направят най-добрите информирани избори по отношение на неговото отглеждане, възпитание и образование. Външни за семейството институции като педиатри, ясли и детски градини би трябвало да са в услуга на разбиранията и решенията на родителя, а не негови наставници и критици.

Теория на привързаността в психологията (Attachment theory)

Теорията на привързаността за първи път се формулира научно от психиатъра Джон Боулби около средата на 20 век и обяснява междуличностните отношения на хората. Неговият труд представлява задълбочена психологическа, еволюционна и етологическа (поведенческа) теория, базираща се на разбирането, че бебето и малкото дете има нужда от особени отношения на привързаност с възрастните, които се грижат за

него, за да се развие нормално в социално и емоционално отношение. Някои педагози са наблюдавали и са писали интуитивно по тази тема и преди Боулби (например доктор Мария Монтесори) като са взимали за пример поведението на двойката майка-дете при запазилите се естествени племена в Африка или Южна Америка. Естественото поведение на бебето е процес на търсене на близост с идентифицирана фигура за привързаност в стресови ситуации за целите на оцеляването. Децата се привързват към възрастни, които са чувствителни, откликващи и отговорни към тях и които присъстват в живота им като постоянно даряващи грижи през периода след раждането на детето.

По време на по-късната част от този период (15-42 месеца), децата започват да използват фигурите, към които са привързани, като сигурна основа за откривателство и познание за света. Начинът, по който родителите реагират на тези нужди на бебето водят до развитие на модели на привързване, работещи в подсъзнанието на детето, които са причина за индивидуалните чувства, мисли и очаквания в по-късните взаимоотношения през живота на това дете. Тревожността при отделяне или мъката, които следват от сериозни раздели и загуби на привързаната фигура са нормални естествени реакции на адаптация на привързаното дете. Отсъствието или сериозни грешки от страна на възрастните по време на периода, в който се осъществява привързването, водят до сериозни разстройства у детето или – в най-добрия случай, до непълноценно изградена личност с емоционални празноти, страхове и агресия, които ще определят живота на тази личност занапред.

Императорът на Римската империя Фридрих II искал да разбере на какъв език ще проговорят децата, ако никога не чуват човешка реч. Взели новородени от майките им и ги дали на дойки, които трябвало да ги къпят и хранят. Забранено им било обаче да носят бебетата, да ги гаят и да им говорят. Експериментът завършил с провал. Всички бебета умрели. Един историк от XIII в. Заключил, че Фридрих е положил напразни усилия, тъй като едно дете не може да живее без ласка. Подобен експеримент на 'модерно' равнище е повтарян и в началото на 20 век., когато последен писък на модата става идеята за свръх хигиенични ясли, където децата се намират под грижата на обучени медицински сестри (тип болница), с маски на лицата, които подават храна в определени часове. Наблюдавано е многократно и системно изоставане в развитието на тези деца, както и множество девиации, психически и физически проблеми. По същото време деца, отгледани в спорна хигиена в селски семейства, кърмени и раснали сред братята и сестрите си се развиват повече от отлично.

В течение на следващите години много учени психолози са коригирали и доразвивали теорията за привързаността, добавяйки нови и нови нюанси (например видове привързаност, някои от които патологични). Като цяло теорията се признава от всички и е послужила за основа на съвременните разбирания и организация на всички социални дейности с деца, както и на огромен брой емпирични наблюдения над деца, които всеки път потвърждават нейните открития на практика.

Привързано родителство (ПР): стил на родителство, който вади най-доброто, на което е способно бебето и най-доброто от родителите.

В днешно време съществува течение с наименованието Привързано родителство (ПР), което стъпва на теориите за привързаността и е практически насочено към родителите, които искат да споделят на практика откритията на психолозите по отношение отглеждането на позитивни и щастливи деца. Доктор Уилиам Сийрс, американски педиатър и баща на 8 деца, се счита за негов родоначалник. Тъй като практическите

предписания на ПР могат да се сторят непосилни на някои родители или те да се окажат във физическа невъзможност да ги изпълнят дори и при най-добро желание, бих искала да подчертая от самото начало, че са важни преди всичко ценностите на Привързаното Родителство и техния смисъл, а не амбицията за изпълняване на норматив от практически задължения с цената на всичко. Споделянето на общия смисъл и разбирания на привързаността стоят на първо място, по-нататък родителят има свободата да адаптира идеите според индивидуалните особености на своето дете и своята интуиция. Именно пускането на свобода на родителската интуиция, задушена от предписания и напътствия през последния век, е едно от основните цели на ПР.

Как да разбираме привързаността

Привързаността е специална връзка между майка и дете, която ги привлича един към друг като магнит. Това чувство е толкова силно, че в първите месеци след раждането привързаната майка се чувства едно цяло с детето си, сякаш имат една обща енергия и тя е завършена, само когато са заедно. Това е естествено поведение, дадено от природата, за да може майката да защити малкото и то да оцелее сред опасностите на външната среда.

Бащата е абсолютно равностоеен родител като фигура на привързаност, неговата връзка с детето може да бъде също толкова интензивна, но е от по-различен тип.

Привързаността означава, че майката и бебето са в хармония един с друг. Когато бебето подава сигнал (плач, гримаса) за някаква нужда, майката разпознава сигнала и откликва. Установяването на хармония може да отнеме известно време, както при всички влюбени двойки.

Бебето започва да очаква откликването на майката и още повече се мотивира да подава сигнали, защото знае, че ще получи предвидим отговор. Така още първите седмици бебето се научава да общува, майката добива самоувереност, че се справя добре и двойката започва истински да се наслаждава на съвместното си съжителство.

Привързаността се разпознава от майката по това, че за нея става естествено да отговори веднага и искрено на плача на бебето, при това с чувството, че прави нещата правилно и както трябва. Тя дори се научава да предвижда нуждите на бебето още преди да е заплакало. Всичко това се превръща в интуитивен танц за двама и майката не се главоболи с 'Ще го/я разглезя ли?', 'Дали не ме манипулира?', 'От инат ли реве?' - въпроси, които нямат място при безусловната любов.

Основни принципи и ползи на ПР:

- ✓ Подготви се за бременността, раждането и родителството;
- ✓ Храни бебето с любов и уважение;
- ✓ Откликвай с чувствителност;
- ✓ Докосвай и гали бебето;
- ✓ Осигури му спокоен физически и емоционално сън;
- ✓ Осигурявай непрекъснато и последователно грижа с любов;
- ✓ Практикувай позитивна дисциплина;
- ✓ Стреми се към балансиран личен и смееен живот.

и съответните, разбира се не догматично фиксирани, техники:

1. **Бондинг след раждане** – най-общо бондингът е психо-биологичен инстинкт на свързване на майка с дете в ранните часове, дни, седмици след раждането и дава чудесен старт на привързването. Ако по някаква

причина е възпрепятстван физически, навакването започва при първа възможност.

2. Кърмене – освен десетките биологични предимства, естественото хранене има огромна емоционално-психическа стойност за привързването; кърменето дава възможност постоянно да се упражнява общуването с новороденото (а и по-голямото бебе), а и практически то се намира винаги близо до майката и между появата на глад и дискомфорт и неговото задоволяване няма мъчителна пауза от чакане.

3. Носене на бебето – това от една страна включва гушкането, така заклеявявано години наред като разглезващо и от друга взимане на бебето навсякъде с майката. В първия случай самата близост и топлина на гушкането успокояват бебето, носените бебета са много по-спокойни и страдат по-малко от колики, а във втория бебето получава жизнено необходимата стимулация от околната среда, прекарва повече време в бодърстване и се развива по-добре нервнo-психически. Допълнително от движенията на носещия се развива и вестибуларният апарат. Дали ще носите детето в кенгуру, слинг, кошница или дори то ще е навсякъде с вас в количка е въпрос на предпочитание на бебето – както то видимо се чувства най-комфортно (и разбира се родителят също). Под 'носене' всъщност се разбира готовността майката да държи на ръце бебето, колкото пъти и колкото дълго се наложи, за да го утеши, за да го приспи, за да го приобщи към околния свят и т.н. Носенето също така означава всякакъв телесен и визуален контакт с бебето, защото от първа необходимост за неговото физическо и психическо здраве е то да усеща допир с човешко (родителско) тяло, което нормализира енергията му, и общуването с поглед.

4. **Спане в близост до бебето** (в една стая, в едно легло) – в първите дни и месеци бебето има нужда да чувства близостта и топлината на онова удовлетворяващо голямо нещо, което откликва на неговия зов – това е заложено в биологията му. Близката локация е практически най-удобна и скъсяваща времето за отговор, а това успокоява бебето, както нищо друго. В добавка дишането на майката е като метроном (още от пренаталния период) за неговия живот. На по-късен етап това ще помогне на бебето да не се страхува да се остави на съня и да го свързва с нещо приятно.

5. Вярва, че **плачът е езикът на бебето** – бебето плаче, защото няма друг начин, по който да изрази какво чувства. Това е сигнал за оцеляване, изобретен от мъдрата природа, който освен това служи и на родителите като коректив как се справят. Чрез плача бебето комуникира и гради доверие. Никое малко бебе не реве от лошотия, глезотия или за да манипулира! «Природата дава ясни сигнали, че някой преживява страдание, само в случаи, когато това наистина е така.» (Jean Liedloff, The Continuum Concept, p. 63). Разбира се понякога е много трудно да се открие причината за плача и да се реагира адекватно веднага. Важна е нагласата на родителя да бъде търпелив, да опита всякакви начини и да бъде изобретателен да утеши малкото в неговия дискомфорт. Бебето, на чиито сигнали системно не се отговаря (например защото трябва да се възпитава в самостоятелност, защото иначе ще се разглези или защото битува отживялата заблуда, че то трябва да се нареве, за да му мине инатът), се затваря в себе си и престава да вярва, че светът е способен да откликне и общува с него, т.е. още от най-ранна възраст то ще се оформи като песимист. Отчаяното бебе може да престане да плаче и това ще зарадва родителите в краткосрочен план, но последиците на по-късен етап със сигурност няма да радостни за никого. До голяма степен отношенията с

детето се изграждат още през първите месеци, т.е. ако уменията за общуване са налични и нормални, едва ли ще се стигне до сериозно тръшкане, истерии и агресия на възраст от 2-4 години.

6. Умение да се противостои на **вредни външни съвети** – много хора обичат да критикуват и да се месят на младите родители. ПР учи как родителите да игнорират вредни съвети особено старите войнстващи разбирания за твърд режим и дисциплина на бебето от първия ден на неговото раждане. Отново, в краткосрочен план воденето по часовник, а не по нуждите на самото бебе, може да бъде по-удобно за семейството, но в дългосрочен - бебето се отдалечава от родителите, а и те не се научават да го познават достатъчно добре.

7. **Баланс** – в стремежа си да бъдат постоянно откликващи на бебето, родители могат да пренебрегнат собствените си нужди и тези на партньора и семейството. Тайната на балансирания родител е да знае кога да каже 'да' и 'не' на бебето и да може да поиска помощ, когато му дойде прекалено много.

Отново бих искала да подчертая, че ПР не е догматично предписание за гледане на бебе, а стил на мислене и подход на родителя. ПР на първо място предполага родителят да разтвори съзнанието и сърцето си за нуждите на бебето и да дава най-доброто от себе си. Оттам нанатък, използвайки интуицията си и сигналите на бебето, той сам ще открие какво работи в конкретния случай и какво не. Привързаността прави всички отношения дете-родител (здраве, дисциплина, игра) по-естествени и забавни.

Привързано родителство, самостоятелност и социализация на детето

Една от най-важните ползи на привързването за ранното развитие на детето е сигурността, която присъстващата фигура на майката дава на вече поотрасналото дете (12-18 месеца), за да може то да тръгне само да изследва света. Съзнанието на бебето по това време е открито за всички външни стимули (Монтесори го нарича абсорбиращ ум) и всяко наблюдение и случка, всяко ново усвоено действие оставя дълбоки следи в него. Задълбочеността на тези следи в бебешката памет зависи от осъщественото преди това привързване. Бебето вече е способно да съхранява ментален образ на най-близкия си човек (майката или друга привързана фигура, ако тя се е грижила постоянно за него и се е осъществило привързване). Този образ е постоянна психична база, която дава сигурност на детето 'да взима майка си със себе си' навсякъде по този прекрасен и прелюбопитен свят. Най-сигурно привързаните деца са децата с най-задълбочени възприятия на по-късен етап. Те не показват притеснение, когато попаднат в нова среда с обекти за изследване, не се тревожат дали майката е там и имат повече енергия за откривателство. Вместо да пилеят силите си за тревоги, те се ангажират с това, което най-много ги интересува – да изучават как работят нещата и да се занимават с тях. В повечето случаи, когато детето е нервно, 'неконтролируемо' и реве, би могло да помогне именно заангажирането на ума и ръцете му с някакво интересно занимание – твърде често децата плачат от скука, 'съклет' и липса на правилните за възрастта стимули.

Всичко това не означава, че майката е свършила цялата работа по привързването до една година и може да го пусне по широкия свят и без нея. Напротив. Между 12-18 месеца се осъществява едно от най-важните неща за човешката личност – индивидуализацията, отделянето от цялото майка-бебе и добиването на желание за самостоятелност. Присъствието на майката при заниманията на детето в този период е ключово, тъй като в непознати ситуации тя дава 'зелена светлина' на действията на детето и при следващ сблъсък с подобна ситуация детето вече ще има самочувствието да се справи само. Така то намира баланса между желанието си да изследва и да среща нови ситуации и съпътстващата нужда от сигурност и удовлетворение, които носи привързаната майка. Последователното емоционално присъствие на майката носи на детето увереност и така то с времето развива най-важното качество в живота си: умението да бъде самостоятелно, независимо, само. С други думи успява правилно да осъзнае чувството за своето аз. Това е и периодът, където фигурата на бащата трябва да навлезе по-сериозно в съзнанието на детето като човекът, който ще го научи на всичко. Майката остава малко или много фигурата за комфорт, успокоение, задоволяване на нужди.

Индианките йекуана в Южна Америка, които са се запазили на стадий на развитие на Каменната епоха, носят бебета си през повечето време и навсякъде с тях. Бебетата заспват навсякъде, когато се уморят, не размахват ръце, не ритат, не се извиват, противно на разбиранията ни днес, че бебето трябва да се 'упражнява,' като мърда постоянно. Те седят кротко в слинговете си, не страдат от колики, когато пропълзват или прохождат, не ползват възрастен, който непрекъснато да ходи с тях и да ги държи. Оставяни без наблюдение, дори най-малките много рядко се нараняват, а по-големите деца никога не се карат, не дърпат играчките си и се подчиняват се на възрастните с радост, сякаш това е най-естественото нещо. В тези племена се наблюдава естествена дисциплина, за която говори и Монтесори като постижима при специфичен подход в една детска градина или семейство. Наблюдвано в много други племена (ескимоси, африканци) и на практика днес – фазата 'носене на ръце' е от изключително значение за първия досег на бебето със света, който го заобикаля.

Малките общности: естествената среда за ранна социализация и практикуване на привързано родителство

Процесът на индивидуализация и социализация, както и по натрупване на базисно знание и отношение към света и хората, продължава с усилени темпове до навършване на 3 годишна възраст. В този най-ранен, но и най-важен етап от развитието на детето, активното участие на родителя в ежедневието на детето е от огромно значение за неговото бъдещо емоционално и психическо развитие. Малките общности (групи за игра, групи за подкрепа), в които родители се събират или се редуват да занимават заедно децата си са естествените средища за практикуващите привързано родителство и естествените начини на възпитание. В тези общности децата получават естествена възможност да се учат от други деца (на различни възрасти), да се социализират с връстници и да се развиват в един разширен приятелски кръг. От друга страна групите дават възможност на родителите да срещнат съмишленици, да получат подкрепа и да развиват доброволна дейност, която да задоволява нуждата от реализация, контакти, творчество. Тъй като родителите в малките общества са с различни професии и интереси, всяко дете от групата може да научи нови и интересни неща от всеки родител – несравнимо с еднообразието в една стандартна ясла. Когато родителят участва активно в ранното развитие на детето, той сам избира какви занимания и умения ще усвои то, наблюдава и е чувствителен за индивидуалните таланти на детето и му осигурява повече занимания с музика например, ако то проявява специален интерес към нея.

Обобщение за ползите на Привързаното родителство

Като цяло плодовете на Привързаното родителство се откриват в спокойствието и развитието на детето. То ползва родителите си за емоционални и психически регулатори, което му спестява много енергия, тревоги и стрес. То плаче по-малко, не е нервно, по-малко страда от колики, чувства се задоволено. Следователно му остава повече време и енергия да наблюдава и учи и да комуникира със заобикалящата го среда. В резултат привързаното бебе разцъфтява до пълния си потенциал заложен от природата. Мозъкът на детето расте изключително интензивно и на 1 година е достигнал 60% от размера на възрастен. Мозъкът на бебето се състои от милиони несвързани неврони, които през първата година се развиват и свързват, и бебето започва да мисли и да прави неща. Учени доказват, че ние можем да влияем на този процес и то именно с качеството на отношенията ни с бебето (например допирът коже-кожа, уважението на темперамента на бебето) и осъществяването на общуването ни с него (отговорът на неговите сигнали, постоянно говорене, игри, които насърчават то само да решава проблеми) точно, когато то най-много се нуждае от тази стимулация. Връзката и отношенията с майката са най-ценният стимул за едно бебе, а не 'нещата', които можем да купим, за да го развиваме.

Обобщено накратко, ползите от ПР за развитието на детето са: детето се доверява, чувства се по-самоуверено, компетентно, действа правилно и със самочувствие, организирано е, научава се да говори по-лесно, независимо е, научава се на дълбоки и нежни отношения с друг човек, умее да дава и получава любов.

Какво ПР не е (грешки при разбирането)

ПР не е нещо ново, екзотично и хипарско. Това е възможно най-традиционният стил на гледане на бебета, ръководен от самото бебе и интуицията на майката хилядолетия наред. Аргументът, който често дават опоненти 'Ами тогава да ходим да живеем в горите' не е състоятелен, доколкото древното днес е доказано от най-модерните психологически теории и има хиляди практически наблюдения над поведението на хората именно в най-актуално време.

ПР не разглезва детето! Привързаният родител умее да различава НУЖДА от ЖЕЛАНИЕ и кога да каже ДА и кога НЕ, защото познава бебето си много добре. Докато расте заедно с бебето, майката се научава на баланса да бъде откликваща, но не прекалено отстъпчива. Една прекалено загрижена майка от 'задушаващ' тип ще нанесе вреда на детето, ще го направи прекалено зависимо – напр. на плача на 7 месечното бебе, не е необходимо да се отговаря толкова спешно, колкото на бебето на 7 дни. Може да му покажете, че сте чули и че уважавате желанието му, но че вярвате, че той/тя могат да се справят с търпението, чакането и да не прекъсват веднага работата си. По този начин вие помагате то да се научи да отлага 'наградата' и да става независимо – едно от качествата, което психолози са доказали, че е емпирично свързано с по-високи нива на емоционална интелигентност и съответно по-големи постижения в живота. Задушаващата майка възпира детето да прави каквото му е нужно на даден етап, поради вътрешната си несигурност и обърканост. Това забавя развитието му и го прави зависимо.

Привързаната майка работи с детето за неговото развитие и независимост.

Много е важно да се подчертае, че под ПР някои родители грешно започват да разбират угаждане за всичко на детето (говорим за дете над една година). В стремежа си да бъдат откликващи, те превръщат бебето в център на вселената. Това има доста кризисни последици, например т. нар. детски пубертет, тръшкане, липса на дисциплина, т. нар. палавост и неподчинение. След приключването на фазата носене на ръце, т.е. когато започне да се придвижва самостоятелно, детето вече започва да има изключителна нужда от наблюдения над околния свят, за да може да се адаптира в него (то я има и преди това, но сега вече може активно само да си достави интересни обекти, ако не му се пречи и не му се забранява). За целта преди всичко му е необходимо възрастните около него да се занимават с обичайните си задължения, за да може то да ги 'абсорбира' и след това имитира, а също така да бъде оставено на мира, за да може да наблюдава. Едно дете, около което се върти всичко и майката захвърля работата си в мига, в който то изплаче, се обърква от това кой е авторитетът в семейството. Детските изблици на гняв, тръшкания и манипулации могат да бъдат сигнал, че детето проверява несигурността на възрастните. Т.е. в ужаса си, че възрастните не са каменната опора и авторитет, каквито трябва да бъдат, детето ги провокира, докато те влязат обратно в ролята си на контролиращи.

От друга страна, нагласата на огромна част от родителите в България е на свръхконтролиращи – прието е по децата непрекъснато да се вика и да им се раздават понякога безмислени забрани (напр. «Не тичай!») и вербални заплахи (напр. «Не скачай, ще се убиеш!»). Теорията за разглеждането се появява през ранния 20 век. Заедно с формулата на адаптираното мляко като революция на техниката над естественото и интуитивното родителство, съхранило човешкия вид толкова хилядолетия.

Формулата ‘отделяне, налагане, възспиране’ с цел самостоятелно детско войник няма никакво потвърждение в практиката и изследванията на учените през цялото столетие. Напротив – всички статистически, психологически и прочее изследвания и наблюдения доказват, че дете не може да се разглези с правилно привързване.

Възпитанието не е ‘дресировка.’

Да бъдеш привързан родител не е трудно, макар и да изисква много търпение и време в началото. Родителят, който познава детето си много добре, не може да се затрудни в нищо. Също не трябва да се забравя, че бебето е активен член на двойката родител-дете и скоро от само получаващо, детето се отплаща като започва и да дава. В дългосрочен план това е най-лесният начин за отглеждане на дете, тъй като по-късните години и пубертетът протичат без драма. Привързаният родител може да погледне на всяка ситуация с очите на детето – например, когато то счупи нещо, без да иска и се разтревожи от това, родителят трябва да може да запази спокойствие.

Племената като йекуана например третират бебетата като част от майката, навсякъде с нея, участници във всичко, но без директно да фиксират вниманието си върху тях непрекъснато. Майката се занимава постоянно с нещо (може би не е зле да уточним, че това нещо не е гледане на телевизия, говорене по телефон, цъкване на компютър или още по-зле – скандали и разприавии), говори с хората около себе си и служи за пример на поведение, което е необходимо на детето. Така постепенно детето се включва в живота на възрастните и през ум не му минава да се бунтува или да ги провокира – то прави това, което трябва и което е правилно с радост. Затова и Монтесори говори за ‘нормализиране’ на детето в нейните детски градини, т.е. автоматичното връщане към естественото състояние на радост от дисциплината и уважението на възрастния, когато детето се занимава с интересни за него дейности и намира своето собствено място в този свят.

Резултати от ПР: Емоционална интелигентност и положително отношение към света

Според доказаните чрез дългогодишни изследвания и наблюдения върху развитите черти у привързаното дете, то е грижовно, с развита емпатия, умее да дава, мисли за другия преди да постъпи по определен начин, има здравословно чувство за отговорност, състрадателно, умее да споделя играчките си (отново основни качества на емоционалната интелигентност). То притежава базисно доверие в света, който от самото начало (в първите си месеци бебето се чувства едно цяло със света) е топъл, отзивчив и удовлетворяващ за него. То умее да получава и в резултат започва автоматично да дава и то. С други думи привързаното дете е спокойно, уверено и оптимистично и така остава и през целия си живот.

Родителят е първият учител да детето и може да се каже – най-важният. Детето попива всичко, което родителят прави – така е устроен мозъкът с цел натрупване на възможно най-много познание само за 2-3 години. Присъствието на родителя е от първостепенно значение за познанието на детето, както и неговата ангажираност с дейности, в които то не е обект, а наблюдател или участник – напр. майката пее, говори, готви, шие, чисти, копае, сади цветя и т.н., а детето се върти около нея.

Нека се спрем на най-ранния период на развитие на детето – 0-3 години. Групите за игра, в които децата се занимават в присъствието и модерацията на майките си, предоставят възможността на майката да продължи да бъде част от този ключов етап на развитие на бебето, да продължи привързаното родителство в развитието на неговите естествени

етапи и да осъществи отделянето и индивидуализацията на детето по нежен и вдъхващ сигурност начин. Същевременно по този начин бебето получава много по-широка стимулация и интересна среда, която да изучава, да имитира, да абсорбира и да завладява. Свиква с други деца от различни възрасти, учи от тях, същевременно се намира в подобна на семейната среда, в която майките/бащите/по-големите деца се занимават с разни интересни дейности: пеят, готвят, рисуват, апликират, танцуват, сядят, чистят или просто говорят. В групата за игра детето получава нормалните обстоятелства да бъде заето с нещо постоянно (целево организирано от родителите), т.е. фокусът пада върху това, че детето отива там да се развива, а не просто да прекарва (убива) някъде времето през, което няма кой друг да го гледа (и, не дай боже, да бъде принуждавано да мирува, да слуша и да не прави нищо). От друга страна е важно да се подчертае, че ранното развитие на детето в подобни групи не цели ранна интелектуализация и не преследва постигане на някакви конкретни умения, а създаване на емоционална стабилност и сигурност в една една богата на стимули среда, където детето е уважавано като личност и обградено с обич и влияние. Всичко това е подходяща основа за бъдещето интелектуално развитие на малкия човек и плодовете му ще бъдат жънати цял живот.

Малкото общество пресъздава в модерен вариант изгубената хармония на племето, в което всичко се случва естествено и детето неусетно и радостно става възрастен.

Заклучение

В заключение бих искала да поставя отново въпроса за мястото на родителя като най-компетентен за отглеждането на своето дете – така, както е било хилядолетия наред. Защо в нашето общество се счита, че

експертите са нещо повече от самите родители? Разбира се, не искам да омаловажа огромната роля на педиатри, педагози, сестри, учители и всички други, които са поставили детето в център на своята професия и чиято помощ е огромна и незаменима. Но съществува тенденция за омаловажаване именно на родителската интуиция и право на избор, снизходително насмешливо отношение към майката, която е избрала да остане с детето си до навършване на 3 години – нещо твърде рядко днес и посочвано за порочна практика, която лишава детето от социализация. Затова бих искала да завърша с още няколко думи на Жан Лидлоф, които будят размисъл:

„Още от деца ни се вменява, че не трябва да вярваме на интуитивното знание. Казва ни се, че родителите и учителите знаят най-добре и че когато нашите чувства не съвпадат с техните идеи, ние сме в грешка. Така по условие започваме да не вярваме или тотално да пренебрегваме фините си чувства, и затова успяват да ни убедят да не вярваме на бебето, което с плача си казва ‘Трябва да ме вземеш на ръце’, ‘Трябва да съм гушнат до тялото ти!’, ‘Не ме оставяй!’. Вместо да послушаме гласа на интуицията и да откликнем естествено на бебето, ние сме по-склонни да се съобразим с предписанията на ‘експертите’. Загубата на вяра в нашата вътрешна компетентност ни кара да скачаме от книга на книга, да се лутаме между различни моди.

Важно е да разберем кой е истинският експерт. Вторият най-добър експерт по бебета е вътре в нас и това е напълно сигурно, тъй като се отнася за всички оцелели животински видове, които по начало трябва да знаят как най-добре да се грижат за малките си. Но най-велият експерт от всички е, разбира се, самото бебе – програмирано от милиони години еволюция да дава обратна връзка чрез плач или действия, когато грижещите се за него сгрешат. Еволюцията е процес, който е развил вътрешното ни поведение с невероятна прецизност и до изключителен детайл. Езикът на бебето и умението на заобикалящите го да го разчитат, както и импулса да се подчинят на бебешкия сигнал са най-естествените характеристики на вида и са гаранция за неговото оцеляване.”

ИЗТОЧНИЦИ:

<http://www.askdrsears.com/>

Maria Montessori, *Absorbent Mind*,

<http://www.archive.org/details/absorbentmind031961mbp>

Jean Liedloff, *The Continuum Concept* , <http://www.continuum-concept.org>

Who's in Control?The Unhappy Consequences of Being Child-Centered, by Jean Liedloff, First appeared in *Mothering* magazine, Winter 1994.

The Importance of the In-Arms Phase, by Jean Liedloff, First appeared in *Mothering* magazine, Winter 1989